

Van konijnen, kalk en blauwtjes

In de jaren na de eerste wereldoorlog beschreef de Britse natuurkenner R.W. Robbins de achteruitgang van twee soorten blauwtjes in een kalkgroeve in het zuiden van Engeland.

Na enkele jaren waren de eertijds grote populaties geheel verdwenen. Robbins volgde het spoor terug. Op zijn zoektocht naar de oorzaken kwam hij via konijnen, klaver en kalk uiteindelijk bij de oorlog zelf uit.

Het Bleek blauwtje komt in Nederland alleen als zeer zeldzame trekvlinder voor.

foto: Henkjan Kievit

Ten zuiden van Londen strekken zich de South Downs uit, een langgerekte, hier en daar beboste heuvelrij. De bodem is plaatselijk kalkhoudend en al eeuwenlang wordt hier in groeven kalk gewonnen. In een verlaten kalkgroeve vond de Britse natuurliefhebber R.W. Robbins vlak na de eerste wereldoorlog op een van zijn wandelingen een populatie van zowel het Bleek blauwtje, in het Engels toepasselijk Chalk Hill Blue geheten, als van het Adonisblauwtje. Met name de Bleek blauwtjes trokken zijn aandacht. Bij ongeveer een vijfde deel van de vrouwtjes van deze soort waren de bovenvleugels niet egaal bruin, maar leken zij blauw bestoven te zijn. Ook de mannetjes vertoonden enige variatie, maar waarin en hoe vermeldde Robbins helaas niet.

Snelle achteruitgang

De reden waarom beide vlindersoorten juist hier voorkwamen werd al snel duidelijk: de groeve bleek de enige plaats in de omtrek waar de Paardehoefklaver, de waardplant van beide soorten, voorkwam. Robbins, die gezien zijn publicaties op zowel botanisch als entomologisch gebied een 'allround naturalist' was, besloot de populaties te blijven volgen. In de zomer van 1920 noteerde hij in zijn dagboek dat het Bleek blauwtje 'very abundant', zeer veel voorkomend, was. Het Adonisblauwtje was minder algemeen, maar kwam toch ook in redelijke aantallen voor. De daaropvolgende jaren gingen beide vlinders echter langzaam maar zeker in aantal achteruit. In augustus 1924 omschrijft Robbins de Bleek blauwtjes nog als 'not uncommon', niet zeldzaam, maar reeds in 1926 waren beide soorten geheel verdwenen uit de groeve en daarmee uit een groot gedeelte van de South Downs.

Waarom verdwenen?

Een blik op de vegetatie gaf een eerste aanwijzing voor het verdwijnen van deze populaties. In tegenstelling tot in het begin van de jaren twintig, toen de Paardehoefklaver nog welig tierde in de oude groeve, was de voor de vlinders zo belangrijke plant nu geheel verdwenen. De

In tegenstelling tot het Bleek blauwtje valt het Adonisblauwtje juist op door zijn felblauwe kleur.

door de wol geverfde botanicus Robbins besteedde uren aan zoektochten naar de klaver, zowel in de groeve als op de nabije hellingen, maar zonder enig resultaat. Waar eens de klaver groeide bevond zich nu een kort plantendek. Slechts een drietal plantesoorten had kans gezien boven de lage vegetatie uit te groeien; de Bitterling, het Echt duizendguldenkruid en de Slanke duingentiaan, alle drie planten van de gentiaanfamilie en alle drie bitter van smaak. Opvallend was verder het grote aantal rozetten van de Aarddistel, die echter zonder uitzondering ontdaan waren van knoppen en bloemen. Een tweede aanwijzing was te vinden in het feit dat de bodem van de groeve bovendien bezaaid was met konijnekeutels. De conclusie leek duidelijk: konijnen hadden zich in grote getale in de groeve gevestigd en de vegetatie gekortwiekt, waarbij alleen de bittere en dus onsmakelijke gentianen ongestoord konden groeien. De Paardehoefklaver, voor een rechtgeaard konijn ongetwijfeld een lekkernij, had er aan moeten geloven - en met hem de blauwtjes....

Vrede van Versailles

Toch was dit voor Robbins nog niet het einde van het verhaal. Want hoe hadden de konijnen, die altijd al in zekere aantallen in de Downs geleefd hadden, kans gezien zich hier in korte tijd zo uit te breiden? De oorzaak lag waarschijnlijk bij de bewoners van de huisjes in de nabijheid van de verlaten groeve. Gedurende de eerste wereldoorlog, toen het vlees op de bon en de economische situatie slecht was, betekende een konijn op z'n tijd een welkome aanvulling op de karige

maaltijd. Door stroperij en jacht, al dan niet legaal, werd de konijnenpopulatie in toom gehouden. Na de oorlog kwam er verandering in deze toestand. Niet alleen was vlees weer volop verkrijgbaar, maar door de explosieve stijging van de huisbouw in deze tijd hadden de bewoners volop werk in de nabijgelegen, nog in bedrijf zijnde kalkgroeven en verloren zij hun interesse voor de jacht op konijnen. Deze namen de gelegenheid te baat door zich geheel en al te werpen op een van hun meest geliefde bezigheden: de voortplanting.

En zo was het uiteindelijk de Vrede van Versailles die via kalksteenwinning, konijnen en klaver het einde van de bloeiende populaties blauwtjes inluidde.

Literatuur

Robbins, R.W., 1927. Rabbits and Butterflies. London Naturalist, 1926, 37-38.

Fitter, R.S.R., 1945. London's Natural History. Bloomsbury Books, London.

Summary

In the 1920s, the British naturalist R.W. Robbins described the disappearance of the Chalk Hill Blue and the Adonis Blue in a chalk pit in southern England. The cause was that rabbits, kept down in number during the First World War when they were shot for food, had multiplied and eaten all the Horseshoe vetch, the host plant of the two butterfly species.